

Altres dades sobre el monument a Alfons Sala

Monument a Alfons Sala, de Frederic Marès i Deulovol. Obra Inaugurada a la Plaça Vella el 30 d'abril de 1950

Fotografia: Carles Duran i Torrens

Consultant l'arxiu particular del pintor Ramon Noè i Hierro (Barcelona, 1923–2007), un dels millors amics de l'escultor terrassenc Fernando Bach-Esteve (Sant Pau de Fenollet, 1929 – Terrassa, 1992), vaig trobar uns curiosos dissenys a llapis signats el 15 de juliol de 1947 pel mateix Noè i que estaven dedicats a erigir un grup escultòric a Alfons Sala i Argemí (Terrassa, 1836–1945), primer comte d'Ègara. És molt possible que aquests

disseny formessin part d'un projecte que els dos amics presentien conjuntament, perquè se'ls adjudiqués la realització del monument que en aquelles dates la ciutat de Terrassa projectava portar a terme.

En pro d'aquesta iniciativa, el 28 d'abril de 1947 es va constituir a Terrassa una Comissió Prohomenatge presidida per Josep Ventalló i Mesa (Terrassa, 1900–1961) i formada per Salvador Utset i Payàs (Terrassa, 1880–1971), Josep Badrinas i Sala (Terrassa, 1892–1973), Miquel Onandia i Nunell (Terrassa, 1904 – Dénia, 1974) i Joaquim Amat i Llopart (Terrassa, 1907–2011). Dos mesos després, el 7 de juny de 1947, va tenir lloc la col·locació de la primera pedra del monument a la plaça Vella, aleshores *Plaza España*.

A la primera pàgina del diari *Tarrasa* del 21 de juny de 1947, Salvador Utset i Payàs, secretari d'Alfons Sala i tutor de Bach-Esteve des que aquest tenia deu anys, justificava que la millor manera de rendir homenatge al patrici egarenc era dedicar-li un monument i publicar la seva biografia. Aquesta feina es va pensar que la podia fer l'acadèmic i senador Natalio Rivas

Santiago (Albunyol, 1865 – Madrid, 1958), però se'n va acabar responsabilitzant el mateix Utset l'any 1957, amb l'edició de tres únics exemplars. Existia, però, una aproximació biogràfica anterior, escrita pel periodista Aureli Joaniquet i Extremo (Forcat, 1895 – Barcelona, 1963) i publicada a Madrid el 1955.

La documentació trobada a l'arxiu de Ramon Noè reuneix quatre propostes i en una d'elles apareix Alfons Sala dempeus i amb un llibre a la mà sobre un gran cos vertical que, a la part frontal de la seva base, presenta dos *ignudis* oferint al prohom terrassenc l'escut de Terrassa i una corona de llorer, a més d'alguns atributs que fan referència al món de la indústria. També hi podem veure, a la part posterior, un altre *ignudi*, aquesta vegada assegut, que lamenta la pèrdua del personatge. A mitja alçada del cos central del monument hi ha quatre relleus, un per cara, tres

d'ells amb motius referits a diferents facetes biogràfiques del primer comte d'Ègara, i el frontal, amb l'emblema *In memoriam*.

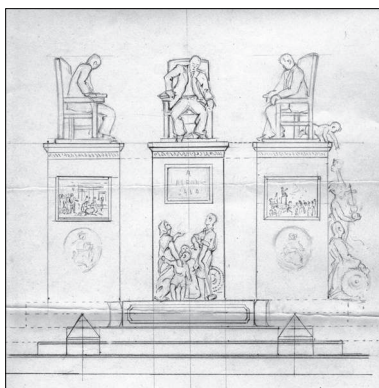
La segona proposta és molt semblant a l'anterior, però més retòrica, ja que als personatges de la base abans citats s'afegeixen, a la part frontal, figures al·legòriques femenines a la indústria i a l'agricultura i, a la part posterior, a la música i a les arts. A més, als peus de l'homenatjat també apareix la figura d'una captaire esperant la caritat de Sala i Argemí.

La tercera proposta presenta Sala assegut en una cadira enlairada sobre una base on, a la part frontal, Noè disposa un grup escultòric que simbolitza la família obrera, i a la part posterior hi ha dues figures al·legòriques a la indústria i a l'agricultura. Entre elles, la figura de Mercuri, amb la seva mà esquerra, ofereix una corona de llorer a un nen, el qual, ajupit sota la cadira del comte, pretén agafar-la per llourejar-lo. La quarta proposta encara és més grandiloqüent: a la base, les figures de dos obrers; en un segon registre,

Sala assegut, i coronant tot el conjunt, dos querubins i un àngel de la resurrecció.

Ara bé, malgrat l'existència d'aquests dissenys -tots ells inscrits dins un conservador neoclassicisme-, els dos amics no varen arribar a encarregar-se mai del monument. De fet, el 1949 ja es va saber que era l'escultor Frederic Marès i Deulovol (Portbou, 1893 – Barcelona, 1991), aleshores director de l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi, l'escollit per portar-lo a terme. Es tractava d'un encàrrec directe, ja que no he trobat cap convocatòria de concurs públic que servis per assignar la seva realització.

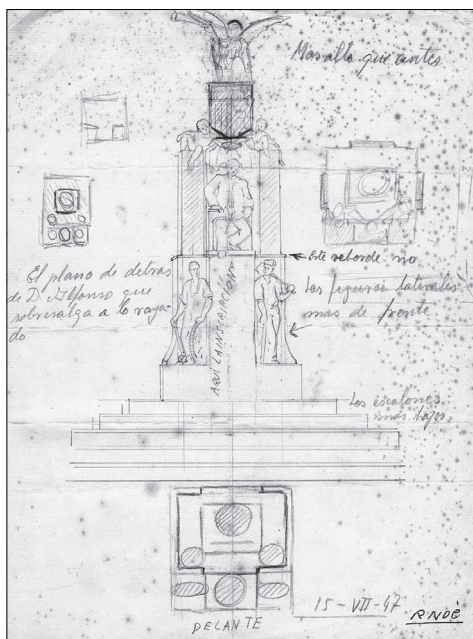
L'obra de Marès, de marcat estil noucentista, es va inaugurar a les dotze del matí del 30 d'abril de 1950, aprofitant les celebracions del XV Centenari de la Seu d'Ègara i tres anys després d'haver-se col·locat la primera pedra del monument, ja que l'Ajuntament havia esperat que finalitzessin les obres d'urbanització de la plaça, unes intervencions que, des del seu inici, van resultar molt controvertides.

El monument finalment erigit estava constituït per un bloc de pedra calcària de Sant Vicenç, de dos metres d'alçada per dos setanta d'amplada i 0,60 de profunditat. Al centre hi havia un medalló de bronze amb l'efígie d'Alfons Sala i una inscripció: *Tarrasa al insigne patricio D. Alfonso Sala, conde de Egara*. Sobre aquell cos, Marès col·locà una figura femenina al·legòrica a la ciutat, realitzada en marbre blanc, i als seus laterals, dues al·legories més dedicades a la indústria i a la cultura catalana, construïdes en pedra calcària de Sant Vicenç i que perllongaven el monument fins a sis metres d'amplada.

Resulta molt interessant saber que, malgrat l'eloqüent i laudatòria crònica sobre la seva inauguració, publicada a les pàgines dos i tres del diari *Tarrasa*, de l'1 de maig de 1950, tot descrivint la satisfacció artística produïda per l'obra de Marès, darrere les bambolines institucionals la història havia estat una altra, farcida de

desacords i acusacions. De fet, el 22 de gener de 1953, la Comissió Prohomenatge va demanar a Marès que efectués unes rectificacions en les figures laterals, ja que, pel material emprat, es considerava que desmereixien l'obra; la Comissió les preferia de marbre i no pas de pedra calcària. Tampoc va agradar que l'escultor es plagés a si mateix en el monument a l'escenògraf Francesc Soler i Rovirosa, inaugurat el 27 d'octubre de 1930 als jardins de la Reina Victòria de Barcelona, ni que el tractament donat a la figura central fos el dels draps mullats, fet que havia despertat recels entre alguns parroquians del Sant Esperit, i això que Marès no havia emprat la nuesa total atorgada al monument de Soler i Rovirosa.

Després de tots aquests desacords, el 1956 es decidí substituir les figures laterals per dues plaques de marbre amb relleus al·legòrics a la indústria i a la llar, dissenyats per Fernando Bach-Esteve, i el medalló de bronze, per un altre que va realitzar Josep Casamada i Biosca (Terrassa, 1929 – Figueres, 1991), ja que el primer no s'assemblava a Alfons Sala.

La direcció d'aquests canvis va recaure en Bach-Esteve i la seva realització va anar a càrrec de Miquel Ros i Orta (Instinción,

1901 – Terrassa, 1962). Pel que fa a les figures laterals, aquestes es van guardar als magatzems del Museu de Terrassa, on van romandre fins al 1990, en què foren traslladades al parc de Sant Jordi. El mateix any, el monument a Sala es va traslladar al passeig que porta el seu nom, lloc on actualment es troba.

Ana Fernández Álvarez
 campanadas@telefonica.net